

BAVORSKÝ LES – NÁRODNÍ PARK A TURISMUS

PAVEL BEČKA

Dipl.-Biol., Ing. PAVEL BEČKA
V letech 2008-2013 pracoval na Správě NP a CHKO Šumava jako referent CHKO a na biomonitoringu lesa v bezzásahovém území národního parku. V roce 2013 odešel do neziskové organizace EuroNatur – Stiftung Europäisches Naturerbe, kde měl na starosti především projekty na ochranu vodního ptactva a mokřadů podél tzv. Adriatic Flyway. V roce 2015 se vrátil na Šumavu, kde od té doby pracuje na správách národních parků Šumava a Bavorský les jako koordinátor česko-německé spolupráce.

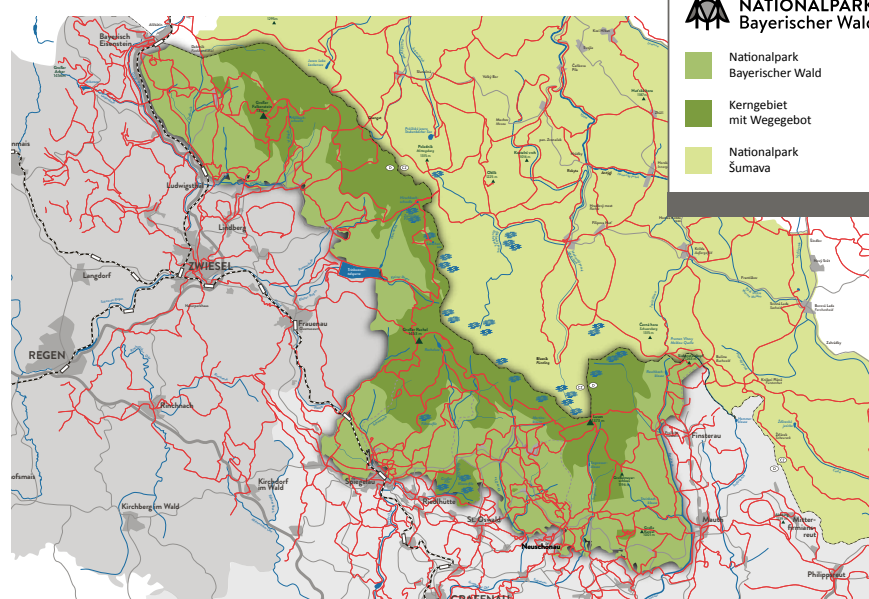
V loňském roce oslavil nejstarší německý národní park 50 let od svého založení. V roce 1970 nastalo něco v Německu dosud nevidaného – na velkém území se přestalo hospodařit a postupně zde byly uvolňovány přírodní procesy. Byl to začátek jedinečného příběhu. Dnes má Národní park Bavorský les rozlohu 24 250 hektarů a na ploše 17 513 hektarů, tj. na 72,3 procenta jeho plochy, platí motto „Přírodu nechat být přírodou“. Podle této filozofie se mohou lesy s rašeliništi, horskými potoky a vrcholky hor měnit zpět v divočinu. Svůj domov zde znovu našla vzácná zvířata, jako rys ostrovid, vydra říční, tetřev hlušec nebo pušтік bělavý. Žije tady i 16 druhů brouků, které považujeme za pralesní relikty, a vyskytují se pouze v přirozených lesích. Celkově již bylo v národním parku identifikováno téměř 11 000 druhů, ale určitě jich mnoho stále čeká na objevení. Díky odlehlosti a drsnému klimatu se v Bavorském lese začalo intenzivně lesnický hospodařit mnohem později, než jinde

v Německu. Proto se zde relativně dlouho zachovaly původní lesy. Poté, co jejich velká část přešla do státního vlastnictví, byly lesy Bavorského lesa v roce 1840 poprvé zmapovány. Tři čtvrtiny území byly označeny za prales. Již koncem 19. století však bylo jasné, že bez ochrany se majestátní, divoké lesy Bavorského lesa brzy stanou minulostí. První plány na založení velkoplošného chráněného území v Bavorském lese vznikly proto už počátkem 20. století, ale kvůli světovým válkám a hospodářské krizi se založit národní park nepodařilo. Vzniklo pouze několik maloplošných rezervací.

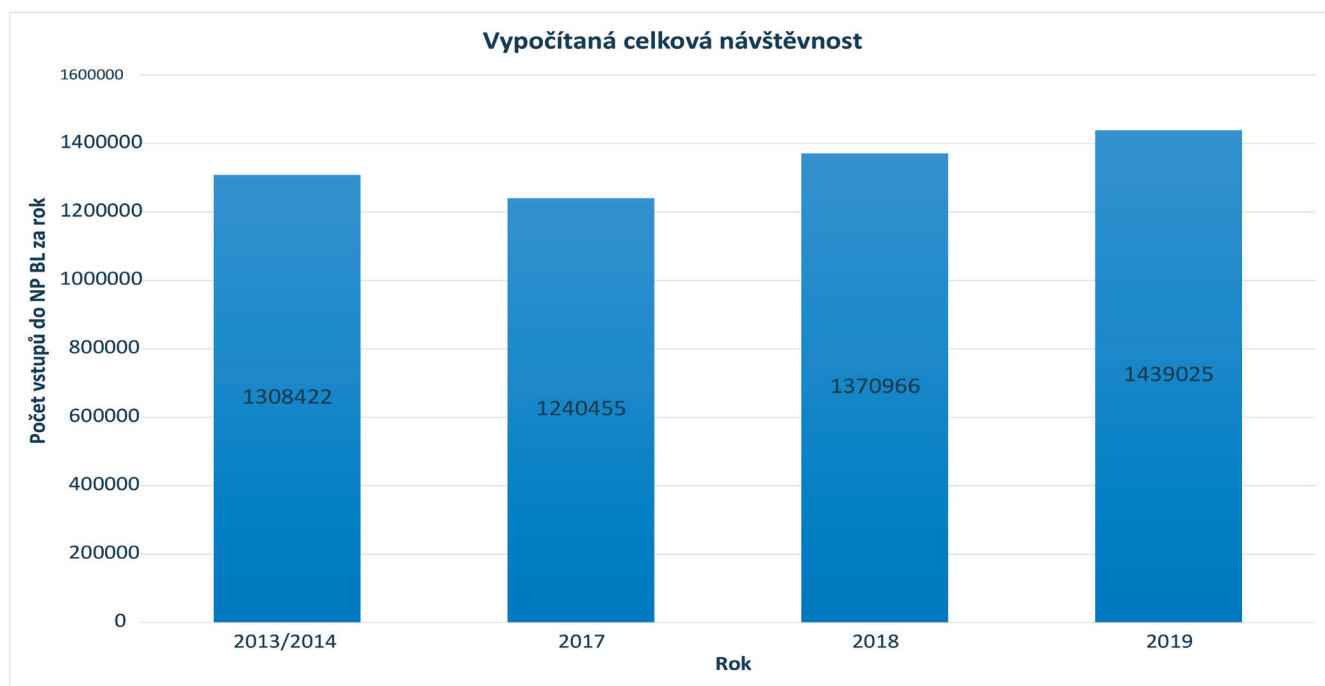
VZNIK NÁRODNÍHO PARKU BAVORSKÝ LES

Až v roce 1966 narazil dobrovolný zmocněnec ochrany přírody vlády Dolního Bavorska lesní inženýr Hubert Weinzierl na rozsáhlé spisy z 20. a 30. let o plánovaném národním parku Bavorský les/Šumava. Weinzierl se jimi nechal inspirovat a začal pracovat na zřízení prvního národního par-

Kerngebiet

Jádrové území s časově nebo prostorově omezeným vstupem zabírá 45 % plochy Národního parku Bavorský les.

Pomocí údajů z automatických sčítačů zjišťují Správa Národního parku Bavorský les počet ročních vstupů návštěvníků na území parku.

ku v Německu. Společně se svým přítelem, Bernhardem Grzimekem, slavným propagátorem přírody a její ochrany (za film Ráj divokých zvířat/Serengeti nesmí zemřít obdržel Grzimek v roce 1960 Oscara) se jim podařilo pro myšlenku založení národního parku v Bavorském lese získat politickou podporu a to i u komunálních a regionálních politiků napříč všemi stranami.

Napomohla tomu tehdejší situace v regionu. V 60. letech minulého století platil Bavorský les za strukturálně slabý region. Kvůli smutné historii 20. století ležel prakticky na konci světa, z jedné strany oddělený železnou oponou. V té době vznikaly místní i státní iniciativy, které měly přilákat turisty. Mezi navrhovanými projekty byl kromě myšlenky vytvoření velkoplošné

přírodní rezervace i velký lyžařský areál na svazích Roklanu a Luzného. Nakonec se prosadila myšlenka založení Národního parku Bavorský les, kterou v roce 1969 jednomyslně (!) schválil Bavorský zemský parlament. V rozhodnutí bylo zaneseno vytvoření návštěvnické infrastruktury - informační centra, výběhy, turistické stezky atd., a vědecký výzkum.

Kvůli strmým svahům nebyla cykloturistika v Bavorském lese tak populární jako na Šumavě. Elektrokola však začínají situaci měnit. Foto: Annette Nigl

ZE ZAPADÁKOVA VYHLEDÁVANÝM TURISTICKÝM MÍSTEM

Kýžený efekt se dostavil prakticky ihned. Založení národního parku přineslo zapomenutému regionu celoněmeckou známost. Stal se z něj vyhledávaný turistický cíl. Před založením parku se pohyboval roční počet turistů v regionu kolem 100 tisíc. V roce založení jich bylo 250 tisíc a v roce 1974 už zhruba půl milionu návštěvníků. Tato čísla jsou dobové odhady. V letech 2013-2014 správa uskutečnila první přesné sčítání návštěvníků (přesněji jednotlivých vstupů do národního parku), jehož cílem bylo nejen zjistit, kolik lidí národní park navštívilo, ale také jaké lokality a v jakém období upřednostňují. Návštěvníky sčítali jak pracovníci národního parku, tak v terénu umístěné automatické sčítače. Na základě metodiky sčítání z tohoto prvního monitoringu proběhl v letech 2017-2019 společný interregový projekt správ

Jedním z lákadel v Haus zur Wildnis (Dům divočiny) je stezka kořeny, která se zaměřuje na půdní organismy a procesy. Foto Daniela Blöching

národních parků Bavorský les a Šumava. Návštěvnost Národního parku Bavorský les v posledních letech mírně rostla z 1,31 miliónu v roce 2014 na 1,44 miliónu návštěv v roce 2019, ale časová řada je zatím příliš krátká na vyvozování trendů.

Vysoká návštěvnost společně s tím, že na rozdíl od mnoha světových národních parků není v Národním parku Bavorský les všeobecný zákaz pohybu mimo značené cesty, by mohla vést k ohrožení samotné přírody. Jejich ochrana je nejdůležitějším posláním národního parku. Proto byla vytvořena prostorová a v některých případech i časová omezení, která zohledňují jak cíl národního parku „Nechat přírodu být přírodou“, tak zájmy návštěvníků a místních obyvatel. Návštěvníci by si měli prožít působivé přírodní zážitky, aniž by v chráněném území docházelo k vážnému rušení citlivých druhů a přírodních společenstev. To odpovídá požadavkům příslušné národní legislativy (německý a bavorský zákon o ochraně přírody, zřizovací listina národního parku), mezinárodní legislativě (soustava Natura2000), mezinárodním kritériím IUCN a také doporučením spojeným s udělením Evropského diplomu.

KONCEPT CEST

Od rozšíření národního parku o území mezi Falkensteinem a Roklanem v roce 1997 na skoro dvojnásobnou rozlohu, udržuje správa síť značených cest o celkové délce cca 620 km. Na zpevněných cestách je vyznačeno 162 km pro cyklisty, 62 km pro pěší

a 77 km využívají pěší a cyklisté dohromady. Další 240 km tras pro pěší je vedeno po nezpevněných stezkách. V národním parku se nachází i 85 km udržovaných běžeckých tras. Jejich prohrnování zajišťují obce, spolky a zájmová sdružení. Dále je upravováno 75 km zimních tras pro pěší a sánkařských drah.

Značené cesty vedou návštěvníky národního parku k turistickým atrakcím, jako jsou centra národního parku a nejvyšší vrcholky hor, ale nabízejí i možnost projít se a prožít si nově vznikající lesní divočinu. Stezky pro pěší spojují obce, zastávky veřejné dopravy nebo parkoviště s vybranými přírodními zajímavostmi uvnitř parku. Trasy byly zvoleny tak, aby nejen cíl, ale i samotná cesta návštěvníkům poskytovala zážitek z přírody. Síť cest umožňuje návštěvníkům plánování túr podle jejich zájmů, nároků a časových možností. Současně je pro naplnění cílů národního parku velmi důležité udržet nebo obnovit dostatečně rozsáhlá souvislá území pro nerušený život citlivých druhů jako tetřev hlušeč nebo jelen evropský.

PRAVIDLA VSTUPU

Z toho důvodu vymezila vláda Dolního Bavorska v červenci 1997 (podle čl. 26 Bavorského zákona o ochraně přírody v „Nařízení o omezení vstupu do Národního parku Bavorský les“, naposledy pozměněném v lednu 2014) jádrová území národního parku, do kterých se nesmí vstupovat mimo

„Díky“ covidovým omezením se věková struktura návštěvníků Národního parku Bavorský les omladila. Foto: Daniela Blöching

*Stromové vejce se stezkou v korunách stromů bylo postaveno v roce 2008.
Foto: Erlebnis Akademie AG*

vyznačené cesty a kde není povoleno prohrnovat běžecké stopy. Pro část národního parku vyhlášenou v roce 1970 vstoupilo v platnost podobné nařízení již v květnu 1987.

V jádrovém území je celoročně povoleno využívat vyznačené stezky pro pěší, cyklisty a skituristy. Povoleno je také celoroční vstup na některé horské pastviny (tzv. šachty) a v období od 15. července do 15. listopadu také na některé neznacené cesty, například na část hraničního chodníku. Dotčené cesty a pastviny jsou vyjmenované v nařízení o omezení vstupu. Dále je, v souladu s nařízeními okresních úřadů Freyung-Grafenau a Regen o rezervacích pro ochranu tetřeva a jelení zvěře, časově omezen vstup do řady menších oblastí národního parku.

Jádrová území a rezervace na ochranu zvěře pokrývají cca 45 % plochy národního parku a nacházejí se většinou podél státní hranice, mnohdy v lokalitách vzdálených od obcí. Slouží především k ochraně vzácných druhů živočichů citlivých na rušení, ale také k ochraně zranitelných druhů rostlin a půdy. Je v nich rovněž omezen sběr lesních plodů. V ostatních částech národního parku, ve kterých se nachází tradiční, k obcím blíže položená sběrná místa, se houby a další

lesní plody sbírat smí (za současného respektování národní legislativy).

CO NA TO NÁVŠTĚVNÍCI?

Při výše zmíněném sčítání návštěvníků probíhalo i jejich dotazování na různá té-

mata, například právě k omezenému vstupu, nebo nabídce turistické infrastruktury v národním parku. Ukázalo se, že většina návštěvníků tato omezení chápe. 94 % návštěvníků se necítí ochranným statutem národního parku nijak omezena. Jedno procento se cítí velmi omezeno. 90 % respondentů považuje nabídku návštěvnických zařízení a množství cest za ideální. 5 % řeklo, že jich je moc, a zbývajících 5 %, že jich je málo. Dotazování potvrdilo, jak důležitý je národní park pro turismus v regionu. Více než polovina dotazovaných řekla, že národní park hrál při rozhodování o výletu nebo dovolené velkou nebo velmi velkou roli. Ale i ostatní návštěvníci samozřejmě využívají infrastrukturu vybudovanou kvůli národnímu parku.

Právě atraktivní návštěvnická zařízení, jako jsou návštěvnická centra Luzný (Hans-Eisenmann-Haus, stezka v korunách stromů, zvířecí výběhy, botanická a geologická zahrada) a Falkenstein (Haus zur Wildnis, zvířecí výběhy, jeskyně z doby kamenné) hrají velkou roli v tom, jak jsou návštěvníci rozptýlení v národním parku. Přes třetinu jejich návštěvníků tvoří místní obyvatelé a jednodenní turisté, které do návštěvnických center kromě výše zmíněného opakovaně lákají obměňující se výstavy, kulturní akce, restaurace a kavárna. Centra byla úmyslně umístěna do okrajové zóny národního parku a kolem nich bylo proznačeno

Vrchol Luzného s kamenným mořem je mezi šumavskými kopci nezaměnitelný. Foto: Gregor Wolf

Za příznivého počasí je vidět z Národního parku Bavorský les do druhého bavorského národního parku, NP Berchtesgaden. Foto Pavel Bečka

velké množství okružních tras. Správa také spolupracuje s dalšími partnery z regionu - s obcemi a přírodním parkem, provozuje s nimi informační střediska mimo národní park, která informují o národním parku a možnostech, které nabízí. Informace podává turistům i přes 70 oficiálních partnerů Národního parku Bavorský les - hoteliérů, gastronomů a dalších podnikatelů v cestovním ruchu. Tím vším se daří udržet velkou část návštěvníků daleko od citlivých a zranitelných částí národního parku.

PROBLÉMY S VYSOKOU NÁVŠTĚVNOSTÍ

Celkově národní park zatím netrpí vysokou návštěvností, i když v posledním desetiletí je možné sledovat nárůst počtu dní s přeplněnými parkovišti a parkováním na zakázaných místech, jak u návštěvnických center, tak u vstupů na cesty k magnetům národních parků, kterými jsou vrcholy Luzný, Roklan a Falkenstein. Stává se to především o státních svátcích a v podzimním období za slunných dní, kdy lze z Bavorského lesa dohlédnout až do Alp. Správa se v posledních letech snaží problémům předcházet. Již v předstihu vydává tiskové zprávy a připravuje vstupy do rádií, které na problematiku upozorňují a představují zájemcům alternativní cíle. Snaží se zpopularizovat využívání veřejné dopravy, která

je v porovnání s veřejnou dopravou na české straně pohoří, dříve zvanou Zelené autobusy, nabízena po delší část roku a ve větší intenzitě. Navíc jsou vlaky Waldbahn a Igelbusy pro ubytované hosty zdarma. Připravuje se i nové parkoviště P+R.

CO ZMĚNIL COVID-19?

I v Bavorském lese byl turismus ovlivněn opatřeními spojenými s covidem-19. Období s menší návštěvností se střídalo s velmi vysokými počty návštěvníků. Pravděpodobně se změnila i skladba návštěvníků. Jak hlásí strážní služba, v parku je vidět více mladých lidí. Kvůli uzavřeným ubytovacím zařízením a ztíženému cestování se navýšil poměr místních obyvatel a jednodenních turistů, který normálně představuje jednu třetinu návštěvníků. Přesná čísla však nemáme. Dotazování Face-to-Face za účelem zjištění změn ve struktuře návštěvníků, jak to bylo prováděno v minulosti, bylo za daných podmínek s platnými omezeními neproveditelné.

Z automatických sčítačů lze poznat, že turisté jsou nyní po parku více rozprostřeni. Důvodem jsou mimo jiné zavřená návštěvnická centra a turistické chaty, které turisty samozřejmě nepřitahují. Roli hraje také covidem vyvolaný společenský odstup, kdy lidé volí trasy výletů tak, aby potkali co nejméně jiných lidí. Správa si pro rok

2020 netroufla odhadnout celkový počet návštěvníků. V terénu totiž proti pilotnímu projektu zůstala jen zhruba třetina automatických sčítačů. Jsou to ty, které nejlépe odrážely tehdejší časoprostorové rozmístění turistů v terénu. Vzor jejich rozmístění se ale vloni velmi lišil, a tak by odhad byl velmi nepřesný.

Návštěvníci národního parku každoročně utratí za služby v regionu nemalou částku peněz. Na základě denních výdajů návštěvníků zjištěných při dotazování byly spočítány roční obraty výdajů. Z toho vyšla v roce 2018 částka hrubého obrátu 1,4 miliardy Kč a čistého obrátu 1,2 miliardy Kč (v NP Šumava vyšel celkový hrubý roční obrát 1,2 miliardy Kč a čistý obrát 1,0 miliardy Kč). Kolem 80 % výdajů tvoří nocující hosté, kteří nyní z velké části scházejí. Všichni v regionu doufají, že současná pandemická situace nebude mít negativní dopad na budoucí, pocovidovou návštěvnost národního parku. Předpokládáme, že až bude opět možné cestovat bez omezení, velká část lidí, kteří nyní mohou navštěvovat pouze Bavorský les, bude víc cestovat do vzdálenějších míst. Na druhou stranu je mnoho hostů, kteří se do Národního parku Bavorský les vrací pravidelně a kteří budou chtít dohnat, co při covidu zameškali. Přírodní krásy Národního parku Bavorský les a jejich jedinečnost v rámci střední Evropy, zejména ve spojení s Národním parkem Šumava, nám však dává naději, že region bude i nadále vyhledávaným, ale ne přeplněným turistickým cílem.

